

узмістовлених рефератів, есе, курсових робіт, проєктів, кваліфікаційної роботи та ін. Самостійна робота ефективніша, якщо в ній бере участь декілька осіб, так як групова робота посилює фактор мотивації та взаємної активності, що підвищує ефективність пізнавальної діяльності студентів завдяки взаємному контролю та самоконтролю.

Самостійна робота сприяє поглибленню та розширенню знань, при цьому сповна формує інтерес до пізнавальної діяльності, оволодіння прийомами процесу пізнання та розвитку у студента пізнавальних здібностей. Саме тому вона стає головним резервом підвищення ефективності у підготовці майбутніх фахівців [3].

Всім відомі освітні форми навчальної діяльності студентів у ЗВО. До них відносяться лекції, практичні, лабораторні заняття, семінари, що обумовлюють різні форми самостійної роботи та види домашніх завдань. На лекції викладач рекомендує студентам для самостійного опрацювання літературні джерела та роз'яснює методи роботи з підручником та першоджерелами. В цьому плані особливі можливості представляють вступні та настановні лекції, на яких розкривається проблематика теми, логіка оволодіння нею, дається характеристика списку використання літературних джерел, окреслюються викладачем питання, що стосуються самостійного опрацювання навчального матеріалу [2]. Пошук оптимальних варіантів відповідей, розрахунків, рішень властиві для результативного проходження семінарських та практичних занять. Така самостійна робота виконується з використанням опорних дидактичних матеріалів, покликаних коригувати роботу студентів та удосконалювати якість їх знань.

Отож, самостійна робота, як відтворювальна та творча діяльність студента, сповна проявляється у пізнанні, осмисленні та запам'ятовуванні; закріплює знання, формує уміння і навички, що сприяє одержанню здобувачами вищої освіти нової, значущої для особистості інформації.

Література

1. Ребуха Л. З. Соціальна психологія: робочий зошит для забезпечення самостійної роботи студентів. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 68 с.

2. Сушко О. В., Колодій О. С. Організація самостійної роботи студентів ЗВО та її роль у процесі професійної підготовки. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти*: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2018. Вип. 21. С. 27–36.

3. Сушко О. В., Колодій О. С. Управління самостійною роботою студентів ВНЗ у процесі професійної підготовки. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти*: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 109–115.

Редько В.Г.,

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України,
labredko@ukr.net

ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНА СУТНІСТЬ ОСВІТНЬОГО ІНШОМОВНОГО КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

В останні десятиліття у зв'язку з появою різноманітних тенденцій розвитку педагогічної теорії та практики набув певної популярності термін «*освітнє середовище*», що зумовлено не тільки педагогічними, але й соціальними чинниками. Їх вплив на розуміння сутності цієї категорії спричинив появу різних підходів до визначення її цілей і функцій відповідно до особливостей змісту кожного навчального предмету. Питання освітнього середовища не є новим у світовій та вітчизняній психологічній, педагогічній та інших галузях. Як засвідчив аналіз чинних джерел, майже всі науковці дотримуються відносно єдиної методологічної

сутності поняття, втім урізноманітнюють його зміст аспектами, що характерні об'єкту, на яких спрямовується їхнє дослідження [1; 2; 3; 4].

На жаль, ми не знайшли будь-яких досліджень цього питання у сфері шкільної іншомовної освіти. А між тим, сучасні трансформації у цій галузі, зумовлені розширенням ролі іноземної мови в сучасному мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі, поява нових тенденцій її розвитку, перехід на нові підходи у навчанні зумовлюють перегляд низки дидактико-методичних положень щодо організації процесу навчання іншомовного спілкування, зокрема визначення, обґрунтування цілей і функцій освітнього середовища, принципів його створення, а також особливостей окремих його компонентів.

Активне становлення особистості учня розпочинається в освітньому середовищі закладу, в якому він навчається, і на його розвиток комплексно впливають усі шкільні навчальні предмети. Якість цього впливу різнобічно залежить від багатьох чинників, зокрема форм організації навчання, методів, що мають забезпечувати засвоєння навчального змісту предмету, способів досягнення очікуваних результатів, видів і форм навчальної діяльності, мотивації до усвідомлення потреб у здобуванні необхідних знань та формуванні навичок і умінь самотійно і доцільно їх використовувати у практичній діяльності, функцій учителя як модератора навчального процесу тощо. Це основні *дидактичні характеристики* технології, що може слугувати методологічним підґрунтям для створення ОІКС. В основному, вони типові для навчання всіх предметів у ЗЗСО. До *методичних характеристик* ми відносимо цілевизначення іншомовної навчальної діяльності, її види та рівень їх збалансованості у процесі навчання, особливості інтегрованого формування механізмів іншомовного спілкування та ознайомлення з культурою народу, мова якого вивчається, особливості змісту, методів/способів використання додаткових дидактичних засобів, методу створення системи/підсистеми вправ і завдань, особливості формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, технологію діалогу культур, технологію використання мовленнєвих ситуацій як засобів апроксимації іншомовної навчальної діяльності до реальних умов мовленнєвої взаємодії [5].

Враховуючи зазначені вище концепти, ОІКС ми схильні розглядати як *спеціально змодельовану поліфункціональну систему, релевантну реальній ситуації іншомовного спілкування та максимально апроксимовану до неї, в умовах якої відбувається формування і розвиток міжкультурної особистості учня, якій має бути характерна здатність за потреби в різних ситуативно зумовлених соціальних середовищах сприяти створенню та підтриманню іншомовних контактів з представниками інших мов і культур, дотримуючись відповідної комунікативної поведінки, прийнятої в країні, мова якої вивчається.*

ОІКС ми визначаємо як збалансований комплекс методів, форм, видів і засобів навчання, котрі за відсутності в щоденній життєдіяльності учнів постійного позаурочного іншомовного середовища здатні в спеціально створених навчальних умовах сприяти активному оволодінню ними іншомовним спілкуванням у різних видах мовленнєвої діяльності відповідно до сфер, тем і мовного матеріалу, окреслених чинною навчальною програмою. Це складне утворення, що ґрунтується на взаємодії двох суб'єктів освітнього процесу – вчителя та учнів, діяльність яких спрямовується на досягнення цілей навчання з використанням дидактично доцільно визначених засобів і методично раціонально організованих у процесі навчання. Його можна трактувати як своєрідний освітній простір, що в процесі оволодіння предметом забезпечує цілісне засвоєння *учнями* навчального змісту, дає їм змогу проявляти та розвивати свої здібності, підвищує інтерес до вивчення предмету, умотивовує їхню іншомовну діяльність, яку вони навчаються виконувати на уроках, дає змогу засобами іноземної мови пізнавати культуру народу, що нею спілкується, а також розповідати своєму уявному іншомовному співрозмовникові про культуру своєї країни, сприяє освіті й вихованню, активізує пізнавальні інтереси, надає можливості для самовдосконалення. Водночас ОІКС дає змогу *вчителю* успішно реалізовувати прогнотовані завдання, проявляти свій професійний досвід, зокрема демонструвати власні

творчі дидактичні та методичні напрацювання, що сприяють досягненню мети, передбачає методично доцільне використання методів, форм і засобів оволодіння учнями іншомовною комунікативною діяльністю, сприяє позитивному впливу на їхні навчальні дії, стимулює до активної мовленнєвої взаємодії, враховуючи їхні потенційні можливості та набутий освітній досвід. До ОІКС ми ставимося як до особливого гнучкого технологічного засобу, яким можна управляти, коригувати завдання і функції його структурних компонентів та адаптувати їх до об'єктивних і суб'єктивних умов, у яких воно функціонує. Окрім того, ОІКС можна трактувати як сукупність чинників, які детермінують зміст і технології навчання іншомовного спілкування в сучасних ЗЗСО. Вони різнобічно зумовлюються тенденціями розвитку загальної середньої освіти на певному історичному етапі функціонування суспільства.

Література

1. Ніколаєва, С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ, Україна: Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька, Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ. Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Harmer, J. *The Practice of English Language Teaching*. England: Pearson Education Limited, 2007. 448 p.
4. Мартинова, Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов: моногр. Київ. Вища школа, 2004. 454 с.
5. Red'ko Valeriy, Nataliia Sorokina, Liudmyla Smovzhenko, Olena Onats, Borys Chyzhevski. «*Situational Foreign Language Instruction in Competence-based learning framework: Ukrainian experience*». *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research* Vol. 22, May 2023. No. 5, 2023. Pp. 637–657.

Романова О.Г.,
майстер виробничого навчання
ДНЗ «Подільський центр ПТО»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Особливістю процесу професійно-практичної підготовки є пріоритет формування професійних умінь і навичок перед формуванням професійних знань. Знання є основою умінь, але головною метою, що визначає специфіку професійно-практичної підготовки, як складової професійного навчання, виступають саме уміння і навички, які формуються поступово, в процесі всього періоду навчання, що обумовлює необхідність розробки і вирішення системи (ієрархії) дидактичних задач, визначеної педагогічної стратегії у підході до реалізації основної мети виробничого навчання учнів стосовно до різних періодів навчального процесу. Це також відображається і у виборі форм, методів і методичних прийомів професійно-практичної підготовки [3].

Основним засобом професійно-практичної підготовки є продуктивна праця здобувачів освіти. Участь здобувачів освіти, слухачів у продуктивній праці, необхідність прийняття ними самостійних рішень у різних виробничих ситуаціях об'єктивно визначають високі вимоги до рівня їх пізнавальної та навчально-виробничої активності. Все це впливає на характер, методикау та організацію професійно-практичної підготовки у ЗП(ПТ)О.

Професійно-практична підготовка здійснюється на основі тісного взаємозв'язку теорії і практики, що визначає необхідність, по-перше, координації вивчення спеціальних дисциплін і виробничого навчання таким чином, щоб теорія випереджувала практику як за змістом, так і за часом вивчення; по-друге, високого рівня спеціальних знань майстра виробничого